

Poticanje jezično-čitalačke pismenosti u inkluzivnom odgoju i obrazovanju u okviru cjelodnevne škole / Encouraging language and reading literacy in education in Whole-Day School System

Gordana Gregurović Petrović, knjižničarka savjetnica

OŠ Augusta Cesarca, Krapina

gordana.gregurovic@gmail.com

Renata Cesarec-Topolovec, edukacijska rehabilitatorica

OŠ Augusta Cesarca, Krapina

renata.cesarec@gmail.com

Stručni rad / Professional paper

Sažetak

Cjelodnevna škola je i inkluzivna škola unutar koje školska knjižnica djeluje kao otvoreno središte učenja i poučavanja. U školskoj knjižnici OŠ Augusta Cesarca u Krapini u okviru Programa redovne nastave (Program A1) i Programa potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (Program A2) ostvaren je projekt „Čitajmo naglas, čitajmo zajedno!“ čime je promovirana njezina uloga u poticanju jezično-čitalačke pismenosti. Projekt je ostvaren suradnjom učiteljica i stručnih suradnica škole, knjižničarke i edukacijske rehabilitatorice, s učenicima četvrtog razreda obradom lektirnog djela. Interdisciplinarni pristup i različite strategije učenja doprinijele su stjecanju znanja, vještina i odgovornosti učenika za vlastito učenje te ostvarivanju ishoda vezanih uz jezičnu-čitalačku pismenost.

Ključne riječi: cjelodnevna škola, inkluzivni odgoj i obrazovanje, jezično-čitalačka pismenost, školska knjižnica

Abstract

The Whole-Day School is an inclusive school where the school library acts as an open centre for learning and teaching. Under the Program of Regular Primary School Curriculum (A1) and Program of Supported, Assisted, and Enriched Learning (A2), the realisation of the *Let's Read Aloud, Let's Read Together* project promoted the school library's role in encouraging language and reading literacy. The project was achieved with the 4th grade pupils' required reading interpretation in cooperation with the school teachers and professional associates, the librarian and the educational rehabilitator. An interdisciplinary approach and different learning strategies contributed to the acquisition of knowledge, skills, and responsibility of the pupils for their own learning as well as to the achievement of goals related to language and reading literacy.

Keywords: inclusive education, language and reading literacy, school library, Whole-Day School

1. Uvod: cjelodnevna škola i jezično-čitalačka pismenost

Osnovna škola Augusta Cesarca, Krapina jedna je od osnovnih škola u kojima se od školske godine 2023./2024. provodi Eksperimentalni program „Osnovna škola kao cjelodnevna škola: uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja“ (Eksperimentalna škola, 2023). Misija je suvremene škole pružiti učenicima različita iskustva učenja kroz moderne oblike odgojno-obrazovnog rada koji se ostvaruju i putem modela cjelodnevnih škole. Cjelodnevna škola promiče različitost i ravnotežu kroz četiri odgojno-obrazovna programa:

- Program A1 – Program nacionalnog kurikulumu redovite i izborne nastave
- Program A2 – Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja
- Program B1 – Program izvannastavnih aktivnosti
- Program B2 – Program izvanškolskih aktivnosti.

Program A1 i Program A2 obvezni su dio neposrednog odgojno-obrazovnog rada škole usmjereni na poboljšanje skupine znanja i vještina učenika vezanih uz važne oblike pismenosti, kao što su jezična i čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost te njihove integracije. Program redovite nastave (A1) izvodi se prema predmetnim kurikulumima i kurikulumima međupredmetnih tema. Program A2 primarno je usmjeren na metodički strukturirano, samostalno i zajedničko učenje učenika te se provodi u svih osam razreda osnovne škole. U njegovu središtu stoje načela diferencijacije nastave i učenja s ciljem smanjenja razlika u školskim postignućima i ishodima. Dodatno vrijeme vodi boljem zadovoljavanju potreba i ostvarenju potencijala svakog učenika. Provedbom Programa A2 učenicima se pruža konkretna, prilagođena i učinkovita potpora, odnosno obogaćivanje učenja obveznom suradnjom učitelja i stručnih suradnika.

Programom A2 važno je uskladiti sustav i s odgojno-obrazovnim potrebama darovitih učenika i učenika s teškoćama koji se temelji na „Smjernicama za rad s darovitom djecom i učenicima“ (2022) i na „Smjernicama za rad s učenicima s teškoćama“ (2021). Stručni suradnici edukacijsko-rehabilitacijskog profila aktivno su uključeni u aktivnosti potpore te potpomognutog i obogaćenog učenja kroz brojne oblike individualiziranog rada, rada u malim skupinama, kao i na provođenje preventivnih programa na razini razrednih odjela ili obrazovnih ciklusa. Stručni suradnici knjižničari u okviru Programa A2 unutar škole surađuju u osmišljavanju i provođenju odgojno-obrazovnih aktivnosti usmjerenih posebice na jezično-čitalačku pismenost učenika koje također provode na razrednoj, skupnoj ili individualnoj razini. Čitalačka pismenost predstavlja temelj uspjeha u svim predmetnim područjima, a podrazumijeva sposobnost razumijevanja, korištenja i vrednovanja informacija uz kritičko

promišljanje. Također, smatra se preduvjetom aktivnog sudjelovanja u društvu te je povezana sa sklonošću prema cjeloživotnom učenju, što navodi i definicija PISA-e koja čitalačku pismenost definira kao sposobnost razumijevanja, korištenja i vrednovanja tekstova te promišljanja i angažiranosti prilikom čitanja radi postizanja osobnih ciljeva, razvoja vlastita znanja i potencijala te aktivnog sudjelovanja u društvu.

Jezik i pismenost usko su vezani pojmovi koji podrazumijevaju da je za razvoj pismenosti važno dobro poznavanje jezika i njegove pravilne uporabe. Na to ukazuje i jedna od ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, a to je komunikacija na materinskom jeziku. Ona podrazumijeva osposobljenost za pravilno stvaralačko usmeno i pisano izražavanje, kao i tumačenje misli, osjećaja, stavova i činjenica. Uključuje i razvoj svijesti o utjecaju jezika na druge te potrebi njegove upotrebe na pozitivan i društveno odgovoran način. Stoga je uloga jezične pismenosti važna u učenju standardnog jezika čemu doprinosi i čitanje naglas. Ono utječe na osvješćivanje važnosti govornih vrednota, razvijanje učenikova jezičnoga izražavanja i slušanja (Visinko, 2014:252), odnosno razvijanja njegovih komunikacijskih vještina, samopouzdanja i međusobnih odnosa u zajednici.

2. Projekt „Čitajmo naglas, čitajmo zajedno“

Školska knjižnica je mjesto gdje se učenike uvodi u svijet knjige i čitanja. Ona podupire učenje čitanja, promiče knjigu i ostalu vrlo raznoliku građu primijenjenu razvojnim potrebama učenika (Visinko, 2014: 141), čime razvija čitalačku kulturu u školi, obitelji i društvu uopće. Time čitalačke kompetencije postaju bitan čimbenik u razvoju kulture čitanja, kako pojedinca, tako i društva u cjelini, bilo da se čita radi stjecanja znanja ili radi užitka. Stoga se projektom „Čitajmo naglas, čitajmo zajedno“ poticala jezično-čitalačka pismenost te razvijala kultura čitanja, slušanja i izražavanja (usmenog i pisanog) obradom lektirnog djela Ivane Brlić-Mažuranić „Šuma Striborova“. S obzirom na to da brojna istraživanja ukazuju na to da današnji učenici traže zanimljivije sate lektire (Gabelica i Težak, 2017: 106), koji podrazumijevaju i primjenu digitalnih medija, kreativno se pristupilo osmišljavanju i provedbi obrade lektire individualizacijom sadržaja i aktivnosti. U ugodnoj radnoj atmosferi raznovrsnim oblicima rada, uz uporabu tiskanoga lektirnog djela i digitalnih medija, razvijan je pozitivan stav učenika prema čitanju radi postizanja dalekosežnijih pozitivnih rezultata u odnosu na rezultate postignute prema preuzetim gotovim metodičkim pripremama. Kreativnim procesom između voditelja i učenika raznovrsnim je aktivnostima (Gabelica i Težak, 2017: 242) poticana uporaba višejezične djelatnosti i razvoja praktične pismenosti s ciljem približavanja književnog djela učenicima uvažavajući njihovu dob i predznanje. Projektom su razvijane i komunikacijske sposobnosti učenika na kojima se temelji prva od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje – kompetencija komunikacije na materinskome jeziku. Obradom navedenog lektirnog djela razvijana je navedena kompetencija te promican nacionalni kulturni identitet. Projekt je osmišljen i pripremljen u školskoj knjižnici tijekom školske godine 2023./2024. Osmislile su ga stručne suradnice knjižničarka i edukacijska rehabilitatorica te ga

ostvarile u suradnji s učiteljima. Sudjelovali su učenici 4. razreda matične i područnih škola.

3. Ishodi projekta

Uvažavajući potrebe svih učenika individualiziran je kurikulum čime im je pružena konkretna potpora i obogaćivanje temeljem načela univerzalnog dizajna za učenje. Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenike s teškoćama i darovite učenike) učitelji u suradnji sa stručnim suradnicima planiraju ostvarivanje predmetnih kurikuluma usmjerenih na individualizirane potrebe učenika. Osobitosti navedenih učenika zahtijevaju njima sukladne individualizirane postupke, ciljeve učenja, razinu usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda i očekivanja, opseg i dubinu sadržaja učenja, strategije i aktivnosti poučavanja, kojima se žele ostvariti postavljeni ciljevi, te načine vrednovanja i ocjenjivanja ostvarenih odgojno-obrazovnih postignuća. Cilj je time svakom učeniku osigurati kvalitetno okruženje s ravnopravnim uvjetima za učenje kako bi se smanjile prepreke i individualne razlike (Eksperimentalna škola, 2023: 4), odnosno osigurale jednake mogućnosti i povećala njihova postignuća. Razina usvojenosti znanja i razvijenosti vještina, odnosno usvojenost odgojno-obrazovnih ishoda i očekivanja, provodi se vrednovanjem. Vrednovanje koje rezultira jasnim, točnim, pravovremenim i afirmativnim povratnim informacijama unaprjeđuje učenje i razvoj učenika (Smjernice za vrednovanje procesa, 2019: 16), čime im pomaže u daljnjemu učenju i motiviranju za rad, a učiteljima i stručnim suradnicima omogućuje daljnje planiranje odgojno-obrazovnih procesa. Za prikupljanje informacija o učenikovu učenju i njegovim postignućima primjenjuju se tri osnovna pristupa vrednovanju (Smjernice za vrednovanje procesa, 2019: 20): vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenoga. Od navedenih pristupa tijekom projekta primijenjena su dva pristupa vrednovanju: vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje kroz planirane i ostvarene sadržaje nastavnog predmeta Hrvatski jezik i međupredmetnih tema Osobni i socijalni razvoj, Učiti kako učiti, Građanski odgoj i obrazovanje i Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) te njihovih odgojno-obrazovnih ishoda i očekivanja.

Ostvareni su odgojno-obrazovni ishodi nastavnog predmeta Hrvatski jezik (Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik, 2019) na način da su učenici usvojili čitanje teksta i preporučavanje sadržaja teksta služeći se bilješkama, izražavali doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom, objašnjavali obilježja književnoga teksta, stvaralački se izražavali potaknuti književnim tekstom, iskustvima i doživljajima te izdvajali važne podatke koristeći se različitim izvorima primjerenima dobi.

Osobni i socijalni razvoj jedna je od temeljnih kompetencija koja podrazumijeva međusobno uvažavanje i aktivno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu. Njome se potiče cjelovit razvoj učenika s ciljem izgradnje zdrave, samopouzdanе, kreativne, produktivne, proaktivne, zadovoljne i odgovorne osobe sposobne za suradnju i doprinos zajednici. Suradničkim učenjem učenici razvijaju vještine potrebne za suradnju u svim aspektima života. Uz navedenu međupredmetnu temu ostvarena su odgojno-obrazovna

očekivanja na način da su učenici razvijali osobne potencijale i komunikacijske kompetencije, suradnički učili i radili u timu te zajedništvom i pripadnošću skupini razvijali kulturni i nacionalni identitet.

Međupredmetna tema Građanski odgoj i obrazovanje usmjerena je na razvoj vještina kritičkog mišljenja na etičkim načelima, kao i na razvoj komunikacijskih vještina potrebnih za društvenu uključenost (razvoj odgovornog odnosa prema zajedničkomu dobru). Njome se učenike osnažuje i osposobljava za uspješno sudjelovanje u životu zajednice. Uz navedenu međupredmetnu temu ostvarena su odgojno-obrazovna očekivanja na način da su se učenici u svakodnevnom životu ponašali u skladu s ljudskim pravima te time sudjelovali u unaprjeđenju života i rada škole.

Poučavanjem međupredmetne teme Učiti kako učiti kod učenika je razvijan aktivan pristup i pozitivan stav prema čitanju i učenju te ih se osposobljavalo za primjenu stečenih znanja i vještina. Poticao se i interes učenika za samostalnim korištenjem različitih izvora znanja s ciljem razumijevanja bajke te poticanja samostalnog i odgovornog ponašanja u svakodnevnom životu. Uz navedenu međupredmetnu temu ostvarena su odgojno-obrazovna očekivanja na način da su učenici uz podršku učitelja ili samostalno tražili nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjivali pri rješavanju problema, razlikovali činjenice od mišljenja te bili sposobni usporediti različite ideje. Također, učenici su na poticaj učitelja ili samostalno samovrednovali proces učenja i svoje rezultate te procjenjivali ostvareni napredak, a tijekom rada ostvarivali dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađivali u različitim situacijama i bili spremni zatražiti i ponuditi pomoć.

Poučavanjem i učenjem potpomognutima računalima doprinosilo se razvijanju digitalne, informacijske, računalne i medijske pismenosti učenika. Time su ostvarena odgojno-obrazovna očekivanja vezana uz međupredmetnu temu Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije na način da su učenici prema savjetu odabirali odgovarajuću digitalnu tehnologiju za obavljanje zadataka, odgovorno se i sigurno koristili programima i uređajima te uz učiteljevu pomoć ili samostalno djelotvorno provodili jednostavno pretraživanje informacija u digitalnome okružju.

Projekt je planiran i ostvaren u okviru Programa redovite nastave (Program A1) i Programa potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (Program A2) na razrednoj razini. U Programu A1, odnosno programu redovite nastave, stručni suradnici su uz učitelje suizvoditelji odgojno-obrazovnog rada te zajedničkim aktivnostima značajno unaprjeđuju suradničke odnose i povećavaju kapacitet timskog i zajedničkog rada škole kao jednog od važnih oblika rada u Eksperimentalnom programu. U okviru Programa A2 stručni suradnici također surađuju s učiteljima u osmišljavanju i provedbi odgojno-obrazovnih aktivnosti vezanih uz jezično-čitalačku pismenost učenika. U provedbi Programa A2 stručni suradnici su i neposredni izvoditelji odgojno-obrazovnog rada radi dosezanja boljih odgojno-obrazovnih ishoda. Stoga su tijekom ostvarivanja projekta stručne suradnice bile suizvoditelji u neposrednom radu unutar Programa A1, a izvoditelji unutar Programa A2, čime su svim učenicima pružile konkretnu, prilagođenu i učinkovitu potporu, odnosno obogaćivanje korištenjem raznovrsnih aktivnosti i oblika rada. Time su zadovoljene višestruke učeničke

potrebe svih učenika među kojima i učenika s posebnim potrebama. U neposrednom radu s učenicima s teškoćama primijenjeni su različiti edukacijsko-rehabilitacijski postupci (Smjernice za rad s učenicima s teškoćama, 2021), čime su uvažavane njihove teškoće čitanja i učenja, kao i održavanje pažnje i koncentracije. S darovitim učenicima u neposrednom radu (Smjernice za rad s darovitom djecom i učenicima, 2022) koristili su se metodički oblici obogaćivanja sadržaja (individualizirani postupci) kojim su uvažane njihove sposobnosti i interesi. Učenici su sadržaje usvajali korištenjem različitih specifičnih kognitivnih strategija učenja: prije čitanja (izvlačenjem pojmova vezanih uz djelo i osmišljavanjem izreka), tijekom čitanja (odgovaranjem na pitanja, dopunjavanjem podataka, traženjem i označavanjem novih informacija korištenjem različitih izvora znanja) i nakon čitanja određenog teksta (određivanjem razine razumijevanja i pamćenja obrađenih sadržaja). Uz kognitivne strategije učenja korišteni su i ostali edukacijsko-rehabilitacijski postupci, kao što su: poticanje praktičnih kompetencija (izrdom likovnog uratka), poticanje perceptivno-motoričkog razvoja (izrdom društvenih igara), poticanje osobnog i socijalnog razvoja (stvaranjem ugodnog radnog ozračja), kao i poticanje razvoja samoprovjere (korištenjem aplikacije Lexie (2024) i sudjelovanjem u kvizu primjenom IKT-a). Navedeni postupci kod učenika su poticali različita razvojna područja i time utjecali na stvaranje suradničke atmosfere.

Na kraju projekta u ožujku 2024. godine provedena je evaluacija ispunjavanjem listića kojim su prikupljene povratne informacije vezane uz kognitivno i afektivno područje. Listiće su ispunili svi učenici koji su sudjelovali u projektu (N=45). Evaluacijski listić sadržavao je pitanja o zadovoljstvu ostvarivanjem osobnih rezultata rada, zadovoljstvu zajedničkim čitanjem naglas te objašnjenjem navedenih odgovora. Također, učenici su u evaluacijskom listiću ocijenili međusobnu suradnju i atmosferu u školskoj knjižnici te navodili aktivnosti koje su im se posebno svidjele tijekom ostvarivanja projekta. Učenici su izrazili zadovoljstvo ostvarivanjem osobnih rezultata, mnogo su naučili, usvojili nove riječi, surađivali i zabavili se. Većina učenika također je izrazila zadovoljstvo zajedničkim čitanjem naglas radi razvijanja vještina čitanja, slušanja, razumijevanja i zapamćivanja priče te uspoređivanja svog čitanja u odnosu na vršnjake (samovrednovanje). Na taj način razvijali su različite strategije čitanja s ciljem razumijevanja pročitanog. Projekt su procijenili poučnim, korisnim i zabavnim jer su lektiru radili na drugačiji i njima zanimljiviji način te su iskazali želju za sličnim načinima rada i ubuduće.

4. Provedba projekta

Neposredan rad s učenicima započeo je najavom provođenja projekta i korištenja različitih strategija čitanja i učenja. Od strategija prije čitanja korištena je aktivnost izvlačenja listića s pojmovima vezanim uz djelo radi poticanja učenika na osmišljavanje izreka. Izrekama, kao izvrsnoj potvrdi vrijednosnih sustava koji izražavaju odnos čovjeka prema životu (Visinko, 2014: 170), učenike se uvodilo u temu te su nastali uradci poput „Poštenje i dobrotu su pola života!“ i „Ljubav je topla poput vatre.“ Nakon čitanja nastalih uradaka učenici su upoznali

životopis Ivane Brlić-Mažuranić radi razvijanja interesa za književnu kulturnu baštinu. Pritom su bili upućivani na korištenje različitih izvora znanja u tiskanom i digitalnom obliku. Najvažnije informacije o životu i djelu autorice navodili su i usmeno.

Od strategija tijekom čitanja u radu su korištene: usmjereno čitanje naglas, interpretativno čitanje teksta, čitanje s razumijevanjem i rad na tekstu. U usmjerenom čitanju teksta naglas lektirnog djela sudjelovali su svi učenici pri čemu im je pažnja zadržavana nepravilnim redoslijedom čitanja. Učenici s teškoćama po potrebi su koristili i asistivnu tehnologiju za lakše čitanje, razumijevanje i učenje (aplikacija Lexie). Nakon uvođenja u temu i interpretativnog čitanja teksta po odlomcima učenike se poticalo na recepciju djela (izražavanjem zapažanja, stavova i doživljaja), odnosno razumijevanje pročitano. U svom radu Visinko navodi kako je razumijevanje pročitano rezultat trointerakcijskoga komunikacijskog čina u kojemu sudjeluju autor teksta, tekst i čitatelj (učenik) sa svim svojim čitateljskim, jezičnim i životnim iskustvima te stečenim znanjem iz različitih područja. Također, Visinko tvrdi (2014: 170) da što su stupanj i bogatstvo tih iskustava i znanja veći, to se kod čitatelja, odnosno učenika, razumijevanje pročitano ostvaruje brže i kompleksnije. Stoga su s ciljem što uspješnijeg razumijevanja pročitano, uz suradničko učenje, korištene raznovrsne strategije poput: odgovaranja na pitanja, pregledavanja teksta, predviđanja razvoja događaja, prepoznavanja glavnih ideja, izvođenja zaključaka te sažimanja teksta. U radu je izmjenjivano pisano i usmeno izražavanje učenika. Pisano su se izražavali rješavanjem individualiziranih listića te pokazali razumijevanje sadržaja i ključnih pojmova, a usmeno navođenjem glavnih ideja odlomaka. Navedene glavne ideje potkrijepili su pronalaženjem i čitanjem naglas ključnih rečenica u tekstu. Razvoj događaja predviđali su pisanim izražavanjem razvijajući pritom maštu i kreativnost te je kod drugih učenika poticali čitanjem vlastitih uradaka naglas. Primijenjena je i strategija suradničkog učenja pružanjem međusobne podrške (vršnjačkom pomoći) čime je svaki učenik imao priliku pomoći drugom učeniku te tako razvijati kognitivne, socioemocionalne i psihomotoričke kompetencije.

Od strategija nakon čitanja korišten je vođeni razgovor uz postavljanje problemskih pitanja. Time se učenike poticalo na izražavanje mišljenja i povezivanja s vlastitim iskustvima (kritičkim promišljanjem). Nakon gledanja crtanog filma istoimeni crtani film usporedili su s knjigom te navodili sličnosti i razlike. Uzimajući u obzir različite mogućnosti učenika, kao i načine njihova učenja, u radu su korištene i različite auditivne didaktičke tehnike. Stoga su pri upoznavanju portala eLektire informirani o različitim mogućnostima formata za čitanje, slušanje i preuzimanje djela koje portal nudi (građe lagane za čitanje, Brailleovog pisma, PDF i *online* oblika) čime je svakom učeniku osiguran dodatan izvor učenja, odnosno omogućena prilagodba okruženja za učenje. Ključan dio pročitane bajke poslušali su i u izvedbi profesionalnog glumca. Nakon zvučnog zapisa upoznali su i Hrvatski jezični portal. Njegovim korištenjem saznali su kako je autorica inspiraciju za svoj rad pronalazila u slavenskoj i hrvatskoj mitologiji. Uz značenja imena likova iz slavenske mitologije, poput Stribora, Malika i Domaćih, kao i lika nastalog pretvorbom životinje u čovjeka (djevojke-guje), spoznali su kako je autorica likove preoblikovala u simbole pravde, istine, ljepote, zla, zavisti, dobrote i prijateljstva (Skok, 2007: 101). Time je kod učenika potican razvoj općeljudskih vrijednosti i

emocija te omogućena recepcija i percepcija stvarnog svijeta. Prilikom korištenja portala učenike se također prema potrebi usmjeravalo na međusobnu suradnju i pružanje podrške pri korištenju dodatnih izvora učenja. Na taj način poticano je razvijanje samoreguliranog učenja kod svakog učenika, kao i razvijanje vještina potrebnih za suradnju u različitim aspektima svakodnevnog života.

Sistematizacija obrađenih sadržaja provedena je *online* kvizom izrađenim u mrežnom alatu Kahoot koji je pobudio natjecateljski duh i pozornost učenika (primjenom jednostavne samoprovjere igrifikacijom; vrednovanje za učenje). Uvođenje IKT-a (digitalnih alata) pozitivno je utjecalo na njihovu motivaciju, ponavljanje sadržaja i praćenje osobnog napretka (samovrednovanje; vrednovanje kao učenje).

U završnici projekta učenici su se stvaralački izražavali osmišljavanjem i izradom društvenih igara uz lektirno djelo (izradom memorijskih kartica za igru Memory, izradom kartica s arhaizmima za igru Vješala, osmišljavanjem asocijacija za istoimenu igru te izazova za igre Zmije i Ljestve). Igranje društvenih igara na razini četvrtog razreda unutar i između razrednih odjela doprinijelo je razvijanju suradničkih odnosa te su učenici u ugodnom ozračju ostvarili svoje želje, potrebe i potencijale. Nakon igara bajku su uprizorili i kazalištem sjena čime je poticano njihovo kreativno i kritičko razmišljanje i izražavanje. Povezivanjem govora i pokreta stjecali su nova znanja i iskustva te razvijali komunikacijske i socijalne vještine.

5. Zaključak

Školska knjižnica, kao središte učenja i poučavanja, ujedno je i mjesto pružanja podrške u neposrednom odgojno-obrazovnom radu škole koje učenicima omogućuje stjecanje kompetencija za cjeloživotno učenje, razvija njihovu maštu i kreativnost (IFLA-ine smjernice za školske knjižnice, 2016: 19) te potiče društvenu uključenost. Važna je i nezaobilazna njezina uloga i u poticanju jezično-čitalačke pismenosti što potvrđuje projekt „Čitajmo naglas, čitajmo zajedno!“ ostvaren timskim radom i kreativnom suradnjom učitelja i stručnih suradnica – knjižničarke i edukacijske rehabilitatorice. Različitost profesionalnih kompetencija pridonijela je osmišljavanju raznovrsnih aktivnosti u provedbi projekta, pripremi brojnih nastavnih sredstava i pomagala, primjeni suvremenih strategija čitanja i učenja, metoda i oblika rada, digitalnih alata, kao i pružanju podrške svim učenicima korištenjem različitih individualiziranih postupaka. Navedeno je pridonijelo ostvarivanju svih planiranih odgojno-obrazovnih ishoda i očekivanja vezano uz nastavni predmet Hrvatski jezik i međupredmetnih tema Učiti kako učiti, Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje te Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije. Obrada lektirnog djela na drugačiji način, primjena IKT-a i korištenje različitih izvora znanja rezultirali su boljim razvojem čitalačkih vještina učenika, razumijevanjem pročitanoga, razvijanjem kritičkog mišljenja, kao i poticanjem interesa učenika za izvanškolsko čitanje. Školska knjižnica je suradnjom i timskim radom stručnih suradnica i učitelja Programom A1 i Programom A2 poticala jezično-čitalačku

pismenost, društvenu uključenost i osobni razvoj učenika te time unaprijedila poučavanje i učenje stvarajući jednake mogućnosti za sve.

Literatura

1. Eksperimentalni program „Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja (2023) *Ministarstvo znanosti i obrazovanja* [MZO]. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola/Eksperimentalni-program-Osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola.pdf> [05.09.2023.]
2. Gabelica, M. i Težak, D. (2017) *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Učiteljski fakultet.
3. *IFLA-ine smjernice za školske knjižnice* (2016) Schultz-Jones, B. i Oberg, D. (ur.) Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
4. Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj (2019) *Narodne novine* 10, 215. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html [05.09.2023.]
5. *Omoguru* (2024) Lexie aplikacija za ugodno čitanje i učenje. Dostupno na: <https://www.omoguru.com/hr/lexie-app/> [05.09.2024.]
6. Skok, J. (2007) *Književno djelo Ivane Brlić Mažuranić: književnopovijesna interpretacijska studija*. Varaždinske Toplice, Tonimir.
7. Smjernice za rad s darovitom djecom i učenicima (2022) *Ministarstvo znanosti i obrazovanja* [MZO] Dostupno na: <https://mzom.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/Publikacije//Smjernice-za-rad-s-darovitim-djecom-i-ucenicima.pdf> [05.09.2024.]
8. Smjernice za rad s učenicima s teškoćama (2021) *Ministarstvo znanosti i obrazovanja* [MZO]. Dostupno na: <https://mzom.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/Obrazovanje//Smjernice%20za%20rad%20s%20ucenicima%20s%20teskocama.pdf> [05.09.2023.]
9. Smjernice za vrednovanje procesa i ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju (2019) *Ministarstvo znanosti i obrazovanja* [MZO]. Dostupno na: <https://mzom.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/PristupInformacijama/eSavjetovanja-2019/Smjernice%20za%20vrednovanje%20procesa%20i%20ostvarenosti%20odgojno-obrazovnih%20ishoda%20-%20eSavjetovanje%204-12-2019.pdf> [05.09.2023.]
10. Visinko, K. (2014) *Čitanje: poučavanje i učenje*. Zagreb: Školska knjiga.